

Přílohy

Příloha A – Záznam pozorování na Osvobozená škola

Pozorování na ZŠ Osvobozená škola

Pozorovací kategorie

Komunitní aktivity

- Pravidelnost události, povinná/nepovinná přítomnost žáků, vedení aktivity, vyjasnění pravidel, cíl aktivity.
- Komunikace průvodce, přítomnost popisného jazyka, respekt k projevu žáků, komunikace žáků, respektování projevu ostatních ze strany žáka.

Sebeřízenné činnosti

- Iniciační aktivity (průvodce/žák), druh aktivity, druh hry, role průvodce v aktivitě, kooperace mezi žáky, dodržování školních pravidel.
- Komunikace průvodce k žákovi, komunikace mezi žáky, respekt k projevu ostatních.
- Role rodiče, interakce rodiče.

Vyučovací lekce

- Pravidelnost lekce, iniciační aktivity (průvodce/žák), téma lekce, cíl lekce.
- Dodržování pravidel školy, vyjasnění pravidel.
- Využití didaktické metody, srozumitelnost metody, efektivní využití prostoru, využití pomůcek.
- Vedení lekce průvodcem, aktivita žáků při činnosti, reagování průvodce na aktivitu žáků, kooperace mezi žáky.
- Komunikace průvodce k žákovi, přítomnost popisného jazyka, respekt k projevům a emocím žáka, aktivní komunikace od žáka směrem k průvodci, komunikace mezi žáky.
- Poskytování zpětné vazby, popisné hodnocení, zájem žáka o zpětnou vazbu, sebehodnocení žáka.

Datum:	25.3.2024
Druh činnosti:	Ranní kruh – komunitní aktivita
<p>Jedná se o komunitní aktivitu. Kruh vedl primárně denní průvodce, zapojovali se i ostatní průvodci, ale i žáci. Kruh má pravidelnou strukturu, schází se zde celá škola a je na základě rozhodnutí školního shromáždění povinný. Kruh je důležitý pro nabídku lekcí pro tento den, které jsou i vyvěšené na rozvrhu na chodbě. Celý kruh trvá zhruba 15 minut. Pravidla kruhu jsou běžnou součástí fungování školy a jsou vyvěšena na nástěnce. V průběhu kruhu musel průvodce pravidla připomínat, protože byla porušována. Tato událost má za cíl sdílet celé škole důležité věci a seznámit všechny s nabídkou lekcí, popřípadě představit návštěvu.</p> <p>Verbální projev průvodce je kultivovaný, u průvodce s jiným mateřským jazykem je potřeba některé věci dovysvětlit v češtině žákům, kteří anglicky nerozumí. Průvodce používá popisný jazyk při vyjasňování pravidel a dává dostatek prostoru pro projevy žáků. Projevy žáků jsou také omezeny pravidly.</p> <p>Žáci aktivně komunikují s průvodce a jejich projev je sebevědomý. Zde se projevuje bezpečnost prostředí, kde nemají strach se vyjádřit ani mladší žáci a ani ti, kteří s něčím nesouhlasí, nebo mají připomínky. Mezi sebou žáci komunikují méně, jelikož se jedná jen o</p>	

informační kruh, kde se nediskutují jiné záležitosti. Většina žáků respektuje pravidla, pokud je nerespektují, průvodce na to reaguje připomenutím. Objevují se zde smluvená gesta. Zvednutí ruky na znamení ticha, třepání ruky na znamení souhlasu.

Druh činnosti: Psaní pro začátečníky a pokročilé – vyučovací lekce

Tato lekce je předem daná v rozvrhu a byla nabídnuta průvodcem. Téma odpovídá ŠVP školy, má jasný cíl a obsah je v úrovni schopností žáků. Pravidla jsou zde opět daná běžným chodem školy, nejsou porušována, a tak na ně nemusí průvodce reagovat.

Metodou práce je samostatná individuální činnost s podporou průvodce. Metoda je pro žáky srozumitelná a známá. Každý pracuje individuálně na svých materiálech, pokud materiál nemá, průvodce nabízí práci vhodnou pro úroveň žáka.

Průvodce se pohybuje po místnosti a je k dispozici všem žákům, kteří potřebují podporu. Nejsou využity žádné speciální pomůcky, každý žák má svou písanku či nakopírované uvolňovací cviky.

V průběhu lekce průvodce nevede aktivitu žáků, žáci sami vyvíjejí vlastní aktivitu při činnosti. Samostatně si berou své materiály nebo o ně požádají průvodce. Je tu mírná kooperace mezi žáky, ale spíše se jedná o porovnávání písma nebo podporu.

Průvodce nevyužívá pochvaly ani tresty, využívá popisný jazyk, kterým nehodnotí.

Průvodce nedává nevyžádanou zpětnou vazbu. V průběhu lekce se přidávají žáci, někteří odcházejí ještě před koncem lekce. Lekce končí spíše přirozeně než vyhlášením nové lekce. Žáci jsou zhruba 20 minut soustředěni na práci a potom ji sami odkládají a odcházejí z učebny.

Žáci aktivně komunikují s průvodcem, vyjadřují své potřeby a respektují potřeby ostatních žáků.

Druh činnosti: Český jazyk (vyjmenovaná slova) – vyučovací lekce

Tato lekce byla v předem daném rozvrhu, ale na žádost dvou žáků, kteří se jí jako jediní účastnili. Téma odpovídá ŠVP školy i úrovni vzdělání žáků.

Jako metoda vyla využita společná práce na pracovním listě, kdy žáci společně vypracovávali cvičení a průvodce jim byl podporou. V průběhu lekce oba žáci aktivně komunikovali, ale spíše o věcech, které se netýkali přímo práce. Často si dělali z některých slov legraci a na první pohled by se mohlo zdát, že učení neberou vážně. Průvodce do jejich hovoru nezasahoval a reagoval jen na probírané učivo. Žáci pracovali zhruba 15 minut.

Druh činnosti: Historie českých zemí (husité) – vyučovací lekce

Lekce historie byla předem dána v rozvrhu a jedná se o lekci, která probíhá pravidelně.

Průvodce lekce předem připravuje a postupně probírají historii na úrovni druhého stupně ZŠ. Účastní se jí pravidelně 4-5 žáků druhého stupně. Lekce měla stanovený cíl a strukturu. Pravidla se zde neřešila. Žáci mezi sebou vtipkovali a reagovali diskusí na probírané téma.

Vzájemně tak nenarušují potřeby někoho jiného a průvodce je zde, aby jim předal informace, které potřebují. Hodina připomíná frontální výuku, ale ve velmi malém počtu.

Žáci mají zápisníky, které jsou přímo pro tyto lekce, kam si zapisují informace, které se jim zdají důležité. Průvodce několikrát zdůraznil některé informace, které by si měli zapsat.

Žáci sami vybírají formulace, jak si informace zapsat a některé i sdílejí, pokud ostatní nevědí, jak větu formulovat.

Učitel využívá videa Dějiny udatného národa českého, která slouží jako osnova pro výklad. Žáci se v průběhu lekce vyjadřují k tématu a doptávají se, pokud něčemu nerozumí.

Průvodce zároveň pokládá otázky, kterými se vrací k předešlému učivu.

V této lekci je aktivita žáků vedena průvodcem, ale žáci také vyvíjejí vlastní aktivitu, na kterou průvodce reaguje. Ve výuce je také přítomná kooperace.

Znalosti a projev průvodce jsou dostatečné, jeho pohyb je staticky. Většina žáků s průvodcem komunikuje, až na jednoho, který jen poslouchá a zapisuje si. Průvodce

<p>nezasahuje do toho, co si žáci zapisují ani nereaguje, pokud nedávají pozor. Nechává na nich, co si z lekce odnesou. Průvodce neposkytuje zpětnou vazbu. Žáci zde mají možnost třídit informace a propojovat je do souvislostí.</p>	
Druh činnosti:	Matematika – vyučovací lekce
<p>Žák (3. ročník) sám přišel, že chce dávat průvodkyni (pro 1. stupeň) příklady. Průvodkyně před ním nahlas ukazuje, jak příklady počítá. Žák polemizuje, co si koupit za takovou částku, jak vyšel výsledek příkladu. Přidaly se dvě holčičky, že chtějí taky příklady. Jedna ale ještě neví, jak se dělá násobilka a chce to vysvětlit. Chlapec si sám bere pracovní sešit. Žák napsal číslo zrcadlově. Průvodce reaguje: “Můžeš mi prosím to číslo otočit? Neumím ho takhle přečíst” Po chvíli už bylo v učebně 7 děti a všechny chtěly předepsat příklady. U práce vydržely cca 20min. Diskutují o tom, jaké jsou známky a jakou mají hodnotu. Průvodce opravuje dětem příklady. Ptá se děti, jak jim to šlo. Holčička chce na papír dostat známku. Lekce byla předem dána v rozvrhu a byla iniciována průvodcem, konkrétní obsah lekce vycházel z potřeb žáků. Nebylo potřeba vyjasňovat ani připomínat pravidla. Průvodce nevyužívá žádné speciální pomůcky, využívá se tabule, papíry a psací potřeby. Žáci byli při lekci velice aktivní a komunikovali s průvodcem. Průvodce využívá při zpětné vazbě popisný jazyk. Žáci mají zájem o zpětnou vazbu.</p>	
Druh činnosti:	Konflikt mezi žáky – komunitní aktivita
<p>Žáci sami fungují jako mediátoři při řešení konfliktů. Děvčata nechtěla dovolit jiné z holčiček okopírovat stejné omalovánky. Starší žačka zasáhla a dala důvod, že z internetu si je může stáhnout každý, proto by si měl každý tisknout jaké omalovánky chce. Ostatní názor přijímají.</p>	
Druh činnosti:	Vyjmenovaná slova – sebeřízená aktivita
<p>Holčička stojí před lednicí. Čte tabulku s vyjmenovanými slovy. Ředitelka se ptá, co dělá a povídají si o tom co to je za slova a v čem jsou zajímavá. Holčička poté odejde a dále se k tématu nevrací.</p>	
Druh činnosti:	Krizový kruh – komunitní aktivita
<p>Je svolán krizový kruh kvůli úklidu. Důsledek pro ty, kteří úklid nedodrželi je, že nemohou používat místo do konce týdne. Návrh přišel od děti a byl schválen. Důsledek je zapsán do tabulky na skříni, kde se i uvádí, jak dlouho a pro koho důsledek platí. Krizový kruh iniciují žáci a popisují problém. Průvodce jen pomáhá vést konflikt, řešení nechává na žácích.</p>	
Druh činnosti:	Psaní – sebeřízená aktivita
<p>Žák (3. ročník) píše u stolu pořadí lidí v Duolingo. Učí se psát. Ptá se, jak se píše jméno spolužačky. U stolu s ním sedí jeho maminka, která přišla vypomoct jako denní průvodce. Odpovídá mu na otázky a ukazuje, jak psát číslice. Aktivitu iniciuje žák, průvodce je přítomen, ale zároveň je to rodič.</p>	

<p>Kultura školy</p> <p>Tvorba hodnot</p> <p>Základní hodnoty</p>	<p>Když jsme tvořili hodnoty školy, požádali jsme manžela jedné naší paní učitelky, který je výborný psycholog, aby nás stavěním hodnot na začátku provedl. Z toho se vyextrahovali nejprve osobní hodnoty a potom z toho vyšlo to, co je pro nás ve škole důležité.</p> <p>Pro mě osobně je naprosto zásadní respekt. Myslím si, že je důležité zmínit, že respekt je něco jiného než tolerance, protože když něco toleruji, tak to mohu prostě jen vydržet se zatnutými zuby, ale respekt je o ochotě dát plný respekt každému. To znamená, že každé osobní nastavení a osobní situace je jiná a já jí nemohu plně porozumět a zároveň ho respektuji jako lidskou bytost, i když jeho chování může být i destruktivní. Je to o tom, že hodně našich dětí mají specifika chování a specifika v potřebách, které nejsou vždy akceptovatelné, ale mohu respektovat jeho zvláštnosti a rozumím tomu, že ten člověk to takhle má a tím pádem mu mohu poskytovat bezpečné prostředí. Respekt je zásadní i směrem k rodičům, zvláště při řešení složitých situací.</p>
<p>Samospráva školy</p> <p>Ústava školy</p> <p>Velký kruh</p> <p>Oblasti rozhodování</p> <p>Výbory</p> <p>Podmínky účasti ve výboru</p>	<p>Máme něco, čemu říkáme školní ústava, kde je školní samospráva popsána.</p> <p>Vrcholným orgánem školní samosprávy je velký kruh, což je celoškolské zasedání. Na různých školách se to nazývá různě. Na toto setkání mají přístup všichni, mohou navrhnout témata a změny pravidel. Pokud je někdo proti, je potřeba dát protinávrh, ale není to nutné okamžitě. Je možné téma přesunout a protinávrh promyslet.</p> <p>Žáci nemohou rozhodovat o věcech, které by byly v rozporu se zákony České republiky a není možné hlasovat o záležitostech, které by byly v rozporu s konceptem školy. Jinak je v podstatě možné hlasovat o všem.</p> <p>V samosprávě máme výbory, což je například výbor pro oslavy, pro expedice, pro opravy školy, pro IT a tak dále. Máme i povinnosti, které nespádají do výborů, ale zapojuje se do nich celá komunita, jako je například úklid školy. Do výboru se může kdokoliv přihlásit, tím dostává povinnost plnit nějaké úkoly. U expedičního výboru je to typicky přinášení podkladů a možností, kam jít na expedici, zjišťování cesty na místo, plánování rozpočtu a zajišťování rezervací.</p> <p>Do výboru se žáci hlásí vždy v pololetí a předpokládá se spolupráce v průběhu celého půl roku. Pokud by byla situace, kdy tam ten člověk opravdu nechce být, je možné se domluvit s členy výboru a sehnat za sebe náhradu.</p>

Cíle výboru	Cílem výborů je, aby se všichni dostali do maximálního možného konfliktu s běžným výborem. Mým cílem je, aby měly výbory také svůj rozpočet, se kterým by mohly operovat, ale k tomu zatím nemáme prostředky.
-------------	---

OSVobozená ŠKOLA

ústava je základní dokument školy určující rozsah a fungování demokratických principů ve škole a není možné ji měnit zasedáním Velkého kruhu. Demokratické procesy se v Osvobozené škole realizují formou školní samosprávy.

1. Co je školní samospráva

Školní samospráva se účastní členové školního společenství. Vrcholným orgánem samosprávy je celoškolské zasedání **Velký kruh**. To dále zřizuje tématické kruhy dle oblastí, kterým je třeba se v rámci společenství věnovat (např.: kruh pro expedice, kruh pro údržbu, kruh bezpečí...). Navrhnout zřízení tématického kruhu může každý člen školního společenství.

2. Kdo je členem společenství

Školní společenství - komunitu uvnitř školy - tvoří **žáci a průvodci**. A to ti, kteří se účastní **denní docházky** (pokud je žák v domácím vzdělávání, ale účastní se běžně denní docházky do školy je členem společenství. Pokud je průvodce na pozici dobrovolníka a účastní se denní docházky, pak je také členem společenství.

3. Kdo je host

V pozici hosta jsou lektori, kteří vedou výuku svého předmětu, pravidelně nebo narázově. V pozici hosta jsou i žáci, kteří jsou v domácím vzdělávání a školu navštěvují jen občas (například se účastní jen expedičních dnů). Dále jsou hosté všichni, kdo do školy přicházejí na návštěvu (včetně členů týmu Osvobozené školy z.ú., rodičů, správní rady, školské rady, rady ŠPO, odborníků atd).

4. Kdo může hlasovat

Hlasovat mohou **pouze členové** školního společenství, tedy žáci a průvodci, kteří se účastní denní docházky. Pokud je na zasedání školní samosprávy "Velký kruh" přizván host, je zde v pozici pozorovatele a do zasedání nezasahuje. Pokud velký kruh odhlasuje, že si chce vyslechnout názor hosta, může se host aktivně účastnit zasedání, nesmí ale hlasovat! Platí, že jeden člověk jeden hlas.

5. O čem lze hlasovat

Školní společenství rozhoduje o všem, co se bezprostředně týká provozu ve škole. Veškeré procesy a usnesení, ke kterým školní společenství dojde, musí být v souladu se zákony České republiky. Není možné, aby si škola odhlasovala něco, co je v rozporu s právním řádem naší země. V případě pracovních právních a ekonomických záležitostí má školní společenství pouze poradní hlas.

OSVOBOZENÁ ŠKOLA

Témata na projednání na Velkém kruhu může každý člen školního společenství navrhnout během týdne zapsáním tématu na nástěnku k tomu určené. Navrhovatel tématu musí být během projednávání přítomen, jinak se téma posouvá na další termín.

6. Jak se hlasování realizuje

Hlasování se realizuje na Velkém kruhu. Velký kruh je **dobrovolný**. Žáci a průvodci se ho zúčastnit mohou, ale nemusí. Rozhodnutí Velkého kruhu jsou však pro všechny **závazná!** Hlasuje se **sociokraticky** a výsledkem hlasování je **konsent**. Není možné schválit jakékoli usnesení, pokud je některý člen zásadně proti. Ten je však povinen nabídnout Velkému kruhu jiné konstruktivní řešení. Při dlouhodobém (třetí zasedání v řadě) záměrném blokování přijetí všech usnesení (bez snahy o nalezení jiného řešení, předkládání jiných možných návrhů) může Velký kruh dočasně pozastavit hlasovací právo člena, který všechna usnesení blokuje. Jedná se o zcela výjimečný zásah do práv člena společenství, pro případ, že by se jedinec dostal do velkého odporu vůči všem členům společenství. V takovém případě je vedení Osvobozené školy pro daného jedince povinno zajistit individuální konzultaci popřípadě psychologickou pomoc.

7. Kde jsou přijatá usnesení a školní pravidla zaznamenána

Základní pravidla jsou viditelně vyvěšena ve společenské místnosti ve škole. Všechna pravidla jsou pak v **knize pravidel**, která je umístěná v klubovně. Jsou také dostupná na sdíleném google disku.

8. Co je sociokracie

Sociokracie je způsob rozhodování, při kterém se ke každému návrhu vypořádávají všechny námítky a obavy. Každé rozhodování má svého facilitátora, který přednese návrh a nechá všechny popořadě vyjádřit zpětnou vazbu, připomínky a obavy. Cílem je vysvětlit a ošetřit všechny obavy. Osoba, která má námítky, navrhuje jiné přijatelné řešení. Cílem je nalézt **konsent**.

9. Co je konsent

Konsent je stav, kdy nikdo nemá k návrhu **žádné zásadní námítky** a pro každého je přijatelný. Na rozdíl od konsensu, kdy s návrhem musí všichni souhlasit či souznít, v konsentu je možné s návrhem nesouhlasit ale považovat ho za přijatelný (nemít zásadní námítky).